

**Antoninus Diana Panormitanus, Clericus Regularis, Doctor
Celeberrimus, Coram S. D. N. Alexandro VII. Episcoporum
Examinator, & Sancti Officij Regni Siciliae Consultor,
Coordinatus, Seu Omnes ...**

Diana, Antonino

Lugduni, M. DC. LXXX.

46. Qui incipit recitare Officium animo non satisfaciendi pro tunc, sed postea iterando, & tamen pertæsus postea vult satisfacere illa prima recitatione, quæritur an satisfaceat obligationi cum illa ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-76359](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-76359)

3. Et post hæc scripta inuenio, hanc sententiam docere sapientissimum Caramuëlem, nunc merito Episcopum Misiensem, maiorum honorum dignissimum, in *Theol. Regul. disp. 101. n. 1326*. Quia, ait ille, in illo loco potest quis præstare omnia requisita, potest enim habere attentionem, & deuotionem extrinsecam, & bene pronuntiare; ergo & satisfacere: nam bene satisfacit, qui ponit omnia requisita. Nec ille locus potest esse causa non satisfaciendi; quia ibi Petrus aliis præceptis maioris momenti satisfacit; ergo & obligationi legendi. Consequencia est clara, non enim maior ratio est vnus, quam alterius. Minorem probor: Quia in illo loco concomitantur satisfaciendi stabilitati, Castitati, Paupertati, &c. voluntate habitali; & quod fortius, & efficacius est, etiam operationi actuali satisfacit Decalogo, indicens omnes actiones necessarias ad sustentationem indiuidui; tum etiam Regulari Statuto, indicens modum satisfaciendi huiusmodi necessitatibus. Ergo secretus locus non est indecens ad legendum priuatim. Ita ille.

4. Nota verò, quòd id, quòd diximus de loco, cum non esse determinatum, & certum pro Horis Canonicis priuatim dicendis; sed posse sufficere quemcumque; idem est etiam de situ corporis, qui est veluti modus existendi in loco. Qui enim priuatim recitant communiter non tenentur ad recitandum flexis genibus, vel stando, & quiescendo, vel ambulando, aut equitando, &c. sed possunt recitare, prout voluerint: habita solum ratione reuerentia, quæ semper est debita Deo; & propriae necessitatis, quæ potest vnicuique contingere potius vno tempore & vno loco, quam alio: & ex communi sententia sic notant Nauar. de *Orat. c. 4. n. 2. & seqq.* & Bonacina de *Hor. Canon. disp. 1. q. 3. punct. 5. n. 5. & punct. 6. n. 1*. Neque ex iure diuino, aut naturali est aliquid determinatum in hac re: & quæ habentur ex iure Ecclesiastico de stando v. g. ad Euangelium in Missa, c. *Apostolica de Consecr. disp. 1. de non genuculando inter Pascha, & Pentecosten, cap. Quoniam de Feriis* de assurgendo ad Gloria Patri, ex Concilio Basiliensi, *sess. 21. & familia*, non tam habent vim præcepti, quam directionis. Et si quid peculiariter præcipitur in Rubricis, vt recitetur flexis genibus, vel capite discooperto, & inclinato, vel stando, & surgendo, vel hoc, aut illo modo, maxime præcipitur pro recitatione publica, propter significationem Mysteriorum in quorum memoriam sunt instituta huiusmodi ceremoniæ; & debent communiter seruari etiam in recitatione priuata; quanquam in hac, si omittuntur ex aliqua causa, & sine contemptu: nullum sit peccatum, & reuera non habent propriè vim legis, aut præcepti: sed solius directionis, & regulæ, vt Officium magis piè, & magis religiosè dicatur. Vide Palaum, *vbi supra*, qui etiam docet sedere, cum standum est, vel stare, cum est stectendum ex Rubricæ præcepto, non videtur esse peccatum, si absque contemptu fiat: quia non videtur præcipi, sed consuli, & ordinari maioris deuotionis gratia. Idem etiam docet Garcias, loco citato.

5. Nota etiam hic obiter, opinionem Azorij, & aliorum, quam ego alibi impugnaui, assententium recitantem priuatim Diuinum Officium, satisfacere, si vocem fornet mouendo tantum labia, etiam si à seipso non audiatur, nec audiri possit: Hanc inquam, opinionem nouissimè docere Leandrum de *Sacram. tom. 2. tract. 6. disp. 16. quest. 18*. & Caramuëlem in *Theol. regular. disp. 108. num. 1381*. vbi sic ait: Sufficit, quòd is, qui Horas recitat, eas voce, & ore proferrat, siue à seipso, aut ab alio audiatur, siue non. Ratio est, quia non est præceptum de auditione, sed de prolatione: ergo, si prolatio ponatur seclusa auditione, nihil fit contra præceptum. Quid opus est multiplicare obligationes non præceptas, cum hæc

fatis difficile satisfacere præceptis? Agamus igitur quòd lex iubet, & quando non præcepta omittimus, non credamus nos in peccatum labi: ideoque cum lex Ecclesiastica solam lectionem Horarum, & non auditionem præcipiat, non est asserendum eam ad satisfaciendum requiri: Rogas quid requiratur, vt sit vox? Respondeo, linguam, & labia moueri: anhelitus enim necessariò sequitur. Ratio est, quia vox nihil aliud est, quam respiratio fracta certo modo per labia, & linguam: atqui non possunt labia, & lingua moueri, quin frangatur respiratio: ergo nec moueri poterunt, quin sit vox. Quomodo cumque igitur articulent, est vox: ergo & pronuntiatio audibilis, ac proinde præcepto satisfaciens. Ita ille, cui adde me citato Bossum in *Flor. Theolog. verb. Hora Canonica 2. n. 15*. Et quidem vt obseruat Baldellus, in *Theolog. Mor. tom. 2. lib. 3. disp. 34. n. 15*. Oratio vocalis satis habet, si sit alligata ad certa verba, quæ præscribit Ecclesia: & cum non sit directæ ad homines, quos solum per voces, & per signa sensibilibus possumus alloqui: neque ad nos ipsos in quantum indigemus externis sensibus, & obiectis sensibilibus, sed solum ad Deum, quem possumus alloqui, & orare sine vilo strepitu, aut sono verborum: non potest, vt sui mensuram, habere auditum ipsius orantis, & tantum requirere sonum vocis, quantum sufficit ad mouendum illius auditum. Et alioqui, si ipse orans esset surdaster, & auditus hebetioris, omninò deberet orare alius, quovis possit se ipsi audire, ac proinde non possit Horas persolvere in Ecclesiis, vel coram aliis, sine magna illorum molestia, & perturbatione; quod tamen nõ est dicendum. Iud ex Nauarro, de *Oratione, c. 19. n. 88. & c. 20. n. 14*. propter hanc causam disputatiuè potest defendi, quòd neque etiam sit necessarium vilo modo vocem formare: sed satis sit dicere verba omnia mentaliter: cum vox non possit requiri propter Deum, ad quem laudandum, atque orandum sunt institutæ Horæ Canonicae; sed solum propter homines, qui sunt excitandi, & iuandi ad deuotionem; quod tamen non intenditur, quando Horæ Canonicae recitantur priuatim, & extra Chorum. Sed hoc vltimum mihi non placet, & profus reiiciendum esse puto. Non audeo tamen sententiam Azorij, Leandri, Caramuëlis, & aliorum, prout supra explicauimus, tanquam improbabilem damnare; quam post hæc scripta inuenio etiam docere doctum Patrem Martinum de San Ioseph in *Monitis Confessor. tom. 1. lib. 2. tr. 4. n. 15*. Sed non discedo à contraria sententia, quam olim docui, & quam nouissimè me citato docet Escobar, *tract. de Hor. Canon. quest. 4. num. 84*. vbi sic ait: Probabilius, ac tutius censet, esse necesse ita verba pronuntiare, vt sublato indimento possis te ipsum audire; quamuis de facto non te audias: nam non erit perfecta pronuntiatio verborum, quæ saltem ab ipso profertente non audiat, aut audiri non possit, sublatis impedimentis. Hæc ille, qui citat Molfesum, Valentiam, Reginaldum Toletum, Faustum, & alios.

RESOL. XLVI.

Qui incipit recitare animo non satisfaciendi pro tunc, sed postea reiterando, & tamen per se ipsa postea vult satisfacere illa prima recitatione, queritur, an satisfaciatur obligationi cum illa prima recitatione?

Idem est de auditione Missæ & de penitentia à Confessario iniuncta.

Et an teneatur postea mutare intentionem, intendendo satisfacere Officio prioris, vel satis sit, si se satisfacisse sciat, non obstante sua contraria voluntate? Et p. 2. tract. 14. Ref. 37.

§. 1. Negati

Negatiue respondet Carolus Macigni tr. de Hor. Canon. c. 48. n. 8. & Azorius part. 1. lib. 10. c. 1. q. 7.

1. Sed ego contrariam sententiam puto omnino non sustinendam esse, cum Portel in addit. ad dubia Regular. ver. Hora Canon. numer. 5. Lellio lib. 2. cap. 77. dub. 10. n. 59. Sanchez in summ. tom. 1. lib. 1. c. 11. n. 16. Aragon. in 2. 2. quast. 83. art. 3. Henriquez lib. 9. c. 15. num. 9. Gasfia de benef. tom. 1. part. 3. c. 2. num. 198. Squillante de oblig. Cler. par. 2. dub. 22. Valentia tom. 3. disput. 6. quast. 2. punct. 10. Valquez de benef. cap. 4. §. 1. dub. 7. num. 114. Molfesio in summ. tom. 1. tractat. 5. §. 1. cap. 1. numer. 40. & 52. Naldo in summ. ver. diuinum Officium, n. 3. & Fillucio tom. 1. tract. 23. cap. 8. q. 1. num. 251. & alii.

2. Et ratio est, quia ad implendam obligationem legis sufficit, vt quis faciat omne illud, quod lex imperat, quantum non habeat intentionem satisfaciendi tali legi; per leges enim solum precipitur libera, & humana externi operis exequutio, & non vt fiat ex tali intentione. Cum ergo talis verè actus humano, & libero Officium recitet, quantumuis nolit satisficere, verè præcepto satisficet.

3. Et idem dicendum est de auditione Missæ, vt alibi diximus, & de penitentia à Confessario iniuncta. Nec opus est, vt voluntas mutetur tempore oportuno; id est, intra obligationis præcepti tempus, & vellet per Officium præcedens satisficere præcepto: quia ego parò, quod non tenetur postea mutare intentionem, intendendo satisficere priori Officio: sed satis est, si se satisficisse sciat, non obfiste contraria sua voluntate. Et ita docet Sanchez loco citato, num. 14. & 15. quicquid in contrarium prohibet etiam asserat Suarez in 3. part. tom. 1. disput. 88. sect. 3. & Aragon. in 2. 2. quast. 83. art. 13. & alij.

RESOL. XLVII.

An Clerici, Religiosi, &c. recitantes Horas Canonicas sine attentione saltem virtuali, satisficant obligationi, & præcepto Ecclesie lato in Cap. Dolentes?

Et an si quis cum voluntaria distractione recitat Horas Canonicas, impleat præceptum, & consequenter non peccet mortaliter, neque teneatur, repetere aut fructus beneficij restituere?

Et doctrina huius quæstionis applicanda est etiam in auditione Missæ in die festo. Ex part. 2. tractat. 12. Reol. 1.

Prima opinio est negatiua. Sic omnes ferè recentiores. Fernandez in exam. Theol. p. 3. cap. 13. §. 6. numer. 1. Villalobos in summa, tom. 1. tract. 4. dub. 15. numer. 6. Sotus lib. 10. quastion. 5. art. 7. Caictan. in 2. 2. quast. 83. art. 13. Nauar. de orat. cap. 13. num. 18. & 19. Valquez in p. 2. tom. 2. disp. 160. n. 30. & 31. Medina in summa, lib. 1. cap. 4. §. 11. Nauar. de restit. lib. 2. cap. 140. Lop. in off. p. 1. §. 1. Emmanuël Sa verb. Hora Canonica n. 19. Pelantius in 2. 2. quast. 62. a. 2. dub. 3. Zetola in praxi Episc. p. 1. verb. Hora Canonica, §. 4. Resol. moral. lib. 1. q. 63. Malderus in 2. 2. tract. 10. c. 2. dub. 2. Moneta de distribut. p. 2. quast. 1. num. 2. Carol. Macigni de Hor. can. cap. 86. num. 16. Molfesius in summ. tom. 1. tract. 4. cap. 2. num. 8. Syluius in 2. 2. q. 83. art. 13. concl. 4. & 5. Homobonus de exam. Eccles. p. 1. tract. 4. c. 5. q. 40. Viguierus in str. Theol. c. 5. §. 5. ver. 21. Gauntius commen. in Rubr. Missal. tom. 2. Tom. III.

sect. 1. cap. 6. rit. 4. n. 2. Bellochius in praxi, de cas. refer. part. 2. q. 15. num. 19. Conradus in resp. cas. conf. p. 1. q. 244. Rodriguez tom. 1. cap. 143. num. 1. Vega in summa, tom. 2. c. 128. cas. 20. Valentia tom. 3. disp. 6. q. 2. punct. 10. Azotius part. 1. lib. 10. cap. 16. q. 6. Ledelma in summa, tom. 2. tr. 9. cap. 4. concl. 20. Squillante de oblig. Cler. p. 1. dub. 20. n. 16. Suarez de relig. tom. 2. lib. 4. c. 26. n. 3. & de censuris disp. 4. sect. 2. n. 25. Aragon. in 2. 2. q. 83. art. 13. Saytus de censuris, lib. 3. c. 4. n. 23. Salas de legib. disp. 9. sect. 9. n. 24. Lorca in part. 2. tom. 2. de legib. disput. 16. membr. 2. Raphaël de la Torre in part. 2. tom. 2. de Horis canonicis, contr. 9. Anton. Ragucius de officio Canonicorum in choro, q. 9. num. 2. & alij penes citatos. Probatur primò: quia in cap. Dolentes, de celebratione Missarum, præcipitur, vt Officium diuinum celebretur studiosè pariter, & deuotè: quod significat internam attentionem, & deuotionem: vnde Glossa, deuotè, quantum ad officium mentis. Secundò, in dicto cap. Dolentes. Ecclesia præcipit verum actum orationis: sed actus solè externus, sine interno, non est talis: ergo ille non solus præcipitur. Minor probatur: quia oratio consistit in actu interno, est enim colloquium cum Deo: ergo requirit attentionem erga Deum.

2. Verùm opinio contraria placuit Durando in 4. sen. disp. 15. §. 12. Syluest. verb. Hora, num. 13. Medina Cod. de oratione, q. 14. Angelo verb. Hora, num. 17. D. Antonin. 3. part. tit. 13. c. 4. §. 8. Rosellæ verb. Hora, n. 13. Paludano in 4. dist. 15. q. 5. art. 2. conclus. 4. Et ex recentioribus illam amplexus est nouissime Egidius Coninch de Sacram. in 3. p. q. 83. art. 6. n. 291. & Ioan. Valerius in differentiis vtriusque fori, verb. Hora canonica, disp. 1. per totam. Et ego sine metu, probabilem esse affirmo cum Lellio lib. 2. c. 37. dub. 1. n. 63. in fin. & Henriquez lib. 9. c. 25. n. 5. in Glossa, littera P, & Victorello in sum. Toleti, lib. 2. cap. 13. & Layman in Theol. mor. lib. 4. tract. 1. c. 5. n. 10. Vnde, si quis cum distractione voluntaria recitaret Horas Canonicas, impleat præceptum, & consequenter non peccaret mortaliter, neque teneatur repetere, aut fructus beneficij restituere. Et ratio est: quia nemo potest præcipere aut vetare, quod non potest punire; nec potest punire, quod non potest cognoscere; & iudicare: sed Ecclesia, extra Confessionem, non potest cognoscere, & iudicare actus internos: ergo dicendum est, quòd non potest eos præcipere, aut vetare.

3. Ad argumentum contrariæ sententiæ respondet Egidius, in illo cap. Dolentes, solum præcipi actum studiosum externum: vt, videlicet, exerceatur cum talibus circumstantiis externis, quæ necessariæ sunt ad constituendum actum externum religionis, ita vt non peccetur exterius contra religionem.

4. Et hoc patet ex contextu: nam ibi agitur contra illos, qui in diuino Officio fabulantur cum secularibus. Ad secundum argumentum respondetur, actum externum orationis debite factum cum externa attentione, putà sine confabulatione, risu, &c. esse verè actum externum virtutis religionis, quem admodum adoratio externa Idolo facta, est verus actus externus idololatriæ; & licet illum exercens non intendat interius adorare Idolum.

5. Hæc doctrina est etiam applicanda in auditione Missæ: & sic satisficet præcepto Ecclesie de audiendo Sacro, si quis Missam audiret voluntariè distractus, dummodo cum externa reuerentia assistat; ita vt verè possit dici hic, & nunc actum externum religionis exercere, ac cum Sacerdote celebrante, propter illam externam attentionem, communicare: nam, si aliter faceret, putà confabulando, ridendo, &c. non posset dici decenter, ac huma-

Sup. hoc in Reol. 1. not. præterea §. 1. prope finem, & supra in tr. 1. Ref. 29. §. secundum Clericum, & §. Secundo, Beneficij & §. Ex quo, & etiam pro restitutione fructus, & in tom. 2. tract. 3. Ref. 3. à lin. 5. & in Reol. 4. ex doctrina §. Sed si, à lin. 4. & in Resol. 25. in fine, & ibi in tract. 1. in Resol. 245. §. 8. cursim ad medium, & vers. Que dicitur.

Et pro contento in hoc §. vlt. in Resol. seqq. paragrapho primo. prope finem, vers. Qui voluntariè, & in cæteris aliis Resol.